

І возвеличимо на
диво
І розум наш, і наш

«Караюсь, мучуся... але не каюсь!.. »

Т.Г.Шевченко

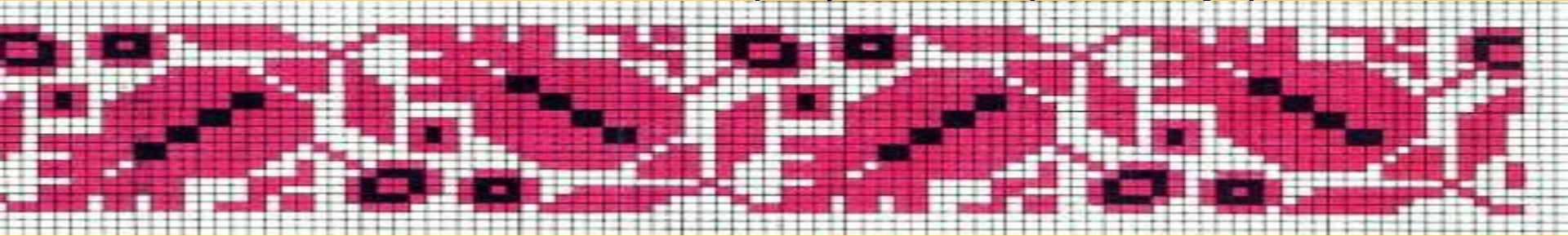
Творчість Т.Г.Шевченка періоду заслання

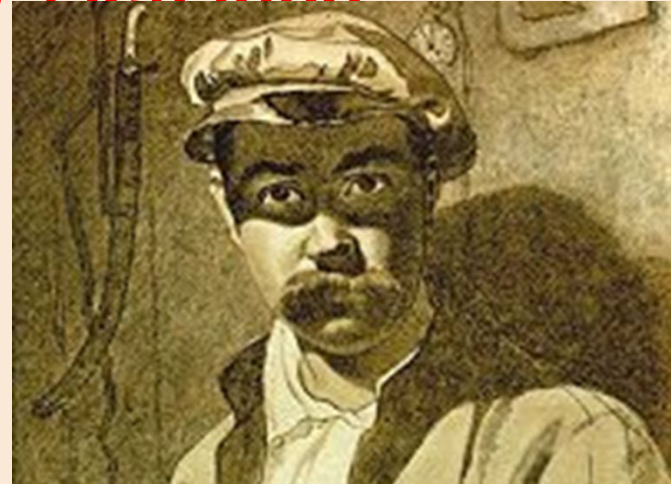
Творчість Тараса Шевченка другого періоду заслання (1851 — 1857 рр.) широко розкриває його багатогранний образ як художника-реаліста і демократа. Якщо протягом 1847 — 1850 рр. він в основному виконував завдання художника Аральської експедиції, то в другий період заслання, незважаючи на заборону, Шевченко завдяки допомозі друзів мав більшу можливість віддатись своїм творчим прагненням. В творах цього періоду виявились широкі мистецькі інтереси Шевченка, виразна соціальна спрямованість та висока професіональна майстерність. В них дістали дальший розвиток прогресивні традиції українського й

Загальна характеристика поезій Т. Шевченка

періоду після заслання

- Період заслання підірвав фізичне здоров'я поета, проте не зламав його духу. Ще більше боліло митцеві уярмлене становище України. Слабкий фізично, він ще більше зміцнився духом, створивши у цей період ще гостріші, ще прекрасніші твори, які викривали несправедливість і кривду царату.

- Гнів і обурення поета, можливо, втома від постійної і повсякчасної неправди виливаються в різкі, але виважені строфи. Вже не в змозі тримати почуття в собі, Кобзар виливає їх на папір. Твори цього періоду настільки емоційні, настільки палкі, що жоден читач не може не поройнятися їх настроєм.

Цикл «В казематі»

- Цикл «В казематі», написаний навесні 1847 в умовах ув'язнення і допитів у Петербурзі, відзначається глибоким ідейним змістом і високою художньою майстерністю. Він відкриває один з найтяжчих періодів у житті і творчості Шевченка, період арешту й заслання (1847 — 57). Чекаючи в тюрмі вироку, поет боліє не за себе, за свою долю, його хвилює доля «окраденої» й замученої московським пануванням України. З потрясаючою силою виявлена любов до України зокрема в поезіях «Мені однаково», «В неволі тяжко» та «Чи ми ще зійдемося знову», що завершується словами:

**Свою Україну любіть.
Любіть її... во время люте,
В остатню, тяжкую минуту
За неї Господа моліть!**

-
- **Поет почав свою творчість на засланні поезією «Думи мої, думи мої» (1847), що відкривається тими самими словами, що й заспів до «Кобзаря» (1840). Цим Шевченко підкреслив незмінність своєї ідейно-поетичної програми та нерозривність свого зв'язку з**

- Шевченкова лірика часів заслання має широкий тематично-жанровий діапазон. У ній дедалі збільшується і багатство фоніки, і кількість оригінальних тропів, і емоційна багатогранність ліричних реакцій поета.
- Тематично можна виділити такі групи віршів цього періоду:
  - автобіографічна,
  - пейзажна,
  - побутова,
  - політична,
  - філософська лірика.

Ліричні твори автобіографічного характеру

- До ліричних творів автобіографічного характеру, у яких Шевченко змалював свої власні почуття, настрої й переживання, належать вірші «Мені тринадцятий минало», «А. О. Козачковському», «І виріс я на чужині», «Хіба самому написати», «І золотої й дорогої», «Лічу в неволі дні і ночі» та інші.
- Але й у пейзажній ліриці поет, описуючи краєвиди місцевостей, де відбував заслання, часто висловлює особисті настрої, думки і спогади («Сонце заходить, гори чорніють», «І небо невмите, і заспані хвили» та інші)
- Автобіографічні мотиви трапляються і в таких поезіях громадсько-політичного звучання, як «Сон» («Гори мої високії») та «Якби ви знали, паничі»

Побутова лірика часів заслання

- Багатством мотивів відзначається побутова лірика часів заслання. Тут звучать мотиви дівочих пісень і бадьорих юнацьких жартів, материнства і жіночого безталання (так званої жінки лірика Шевченка), шукання долі й нарікання на неї, смутку, розлуки й самотності. Поет часто вдається до жанру народної пісні й пісенної образності, але побутово-соціальний аспект зображення у багатьох випадках переростає в політичні узагальнення. Поетичний стиль цих творів відзначається простотою вислову, конкретною образністю й метафоричністю. Зображуваний у них світ персоніфікований (вітер шепоче, доля блукає, думи сплять, лихо сміється). Процес опрацювання фольклорного матеріалу вдосконалюється, збагачується новими формами й методами. Фольклорні мотиви й образи набирають у Шевченка ознак нової мистецької якості. Деякі вірші Шевченка ще за його життя перейшли в народно-пісенний репертуар і стали жити самостійним життям, підлягаючи законам фольклорних творів.

**На засланні Шевченко
написав і декілька лірично-
епічних поем, що
відзначаються новими
формами зображення подій і
свідчать про творчий
розвиток поета.**

- Героїня поеми «Княжна» — це українська Беатріче Ченчі, трагічна жертва кровомісного злочину батька. Образ дочки, збезчещеної рідним батьком, траплявся вже в творах Шеллі, Стендаля, Дюма-батька і Словацького, але й у Шевченковій поемі «Відьма», першу редакцію якої поет написав ще перед арештом під назвою «Осика».
- Новий образ кріпачки-месниці Шевченко дав у поемі «Марина» (1848). Героїня поеми, ставши жертвою панської сваволі, помстилася за зневагу.
- У невеликій поемі «Якби тобі довелося» (1849) поет звеличує мужність хлопця-кріпака, який вступився за честь дівчини і вбив пана-гвалтівника.
- Образ скривдженого кріпака, який стає народним месником, Шевченко вивів у поемі «Варнак» (1848). Деякі дослідники пов'язують цей образ з особою Устима Кармалюка. Поема написана у своєрідній формі сповіді героя, у ній відчувається деякий вплив байронізму.
- Морально-етичні проблеми Шевченко порушив також у поемах «Іржавець» (1847), «Чернець» (1847), «Москалева криниця» (1847 і 1857), «Титарівна» (1848), «Сотник» (1849) і «Петрусь» (1850). У цих творах історичні рефлексії поета перегукуються з його суб'єктивними настроями політичного засланця. Та найбільше турбувало і мучило Шевченка страждання уярмленого рідного народу.

-
- Повісті, що їх Шевченко написав на засланні російською мовою (до нас дійшло 9), не дорівнюють своєю мистецькою якістю його поетичним творам і за життя поета не друкувалися. Вони пов'язані з традиціями сатирично-викривальної прози М. Гоголя, але в них значне місце посідають позасюжетні елементи (екскурси в минуле, вставні епізоди, авторські рефлексії, спогади, коментарі). Щедре використання в їх мові українізмів надає цим творам українського національного колориту.
  - Мемуарно-публіцистичний характер має і щоденник («Журнал») Шевченка, у якому день за днем майже протягом року зафіксовані основні події в житті поета, його враження, спостереження, роздуми, наміри і спогади. Щоденник Шевченка має велике значення для вивчення біографії і творчості поета. Він також дуже цінний для характеристики революційних, суспільно-політичних, філософських та естетичних поглядів поета-мислителя і свідчить про його широку ерудицію.

-
- Десятирічне заслання вимучило Шевченка фізично, але не зломило його морально.
  - Саме у засланні Т. Шевченко пише той відомий нам вислів, який став головною характеристикою його творчості й усього його життя. У цьому вислові — уся незламність Кобзаря, уся його гідність, віра у справедливість:
    - **О думи мої! О славо злая!
За тебе марно я в чужому краю
Караюсь, мучуся... але не
каюсь!**

*Свою Україну любіть.
Любіть її... во врем'я люте,
В остатню, тяжкую мінуту
За неї Господа моліть!*

М. Шевченко

